

לכה את עצבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

שנה עשירית / גליון תנה
ערש"ק פרשת נשא ה'תשע"ד

"יכול קול נמוד" - מדוע?

מדוע תרמו י"ב הנשיאים רק ו' עגלות?

בדין נשיאת הארון בכתף לשי' הרמב"ם

תורתנו הקדושה כ"תורת חיים"

פתח דבר

בעזרה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת נשא, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי', את הקונטרס 'לקראת שבת' (גליון תנה), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות עניני חידוש וביאור שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חבר מערכת, ולפעמים נאמרו הביאורים בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו על-אתר או בתוכן העניינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

* * *

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", ונזכה לשמוע תורה חדשה, "תורה חדשה מאיתי תצא", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

קובץ זה יוצא לאור לזכות
הני תרי צנתרי דדהבא, לומדי ותמכי אורייתא,
רודפי צדקה וחסד, ראשונים לכל דבר שבקדושה

ה"ה האחים החשובים
הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה
והרב החסיד ר' יוסף משה
וכל בני משפחתם שיחיו
זאיאנץ
ס. פאולו ברזיל

יהי רצון שיתברכו בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו,
תמיד כל הימים

צוות העריכה וההגהה:
[ע"פ סדר הא"ב]

הרב שמואל אבצן, הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב,
הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

יוצא לאור על ידי

מכון אור החסידות

United States

1469 President St.

#BSMT

Brooklyn, NY 11213

718-534-8673

ארץ הקודש

ת.ד. 2033

כפר חב"ד 6084000

03-738-3734

הפצה: 08-9262674

www.likras.org • Likras@likras.org

תוכן העניינים

ה. מקרא אני דורש.....

מהי ההו"א שקולו של הקב"ה הוא "קול נמוך"?

מדוע מבאר רש"י ענין קולו של הקב"ה רק אחרי שמבאר שהדיבור הי' למשה ולא לאהרן? / מכיון שע"פ טבע הי' קולו של הקב"ה צריך להיות נשמע למרחוק, מדוע הי' נס מיוחד להפסיק את הקול? / ביאור בדברי רש"י בענין דיבורו של הקב"ה אל משה באוהל מועד

(ע"פ לקוטי שיחות חי"ג שיחה ב' לפרשתנו)

ח. פנינים.....

עיונים וביאורים קצרים

ט. יינה של תורה.....

הרוממות הרוחנית האמיתית – על ידי הביטול

שני מעלות בלימוד התורה / האיחוד עם הקב"ה שע"י התורה / הביטול שע"י מכוון האדם לאמיתתה של תורה / הלימוד שמביא לידי מעשה מראה על גדלות הלימוד / ממזר ת"ח קודם לכהן גדול ע"ה

(ע"פ לקוטי שיחות חל"ג שיחה א' לפרשתנו)

יג. פנינים.....

דרוש ואגדה

יד. חידושי סוגיות.....

בדין נשיאת הארון בכתף לנשיאת הרמב"ם

יקשה בפסק הרמב"ם מה שכתב הדין דנשיאה בכתף רק לענין ארון, ויסיק דעיקר מצוה נתייחדה לארון / יקשה בכמה פנים בדברי הרמב"ם בהלכה זו, מקומה ומקורה / יחדש דדין נשיאת ארון נשתנה לגמרי בגדרו משאר כלים והוא דין בכבוד הארון עצמו / עפ"ז יבאר מ"ש הרמב"ם גבי דין כבוד בס"ת

(ע"פ לקוטי שיחות חכ"ח שיחה ג' לפרשתנו)

כד. תורת חיים.....

כו. דרכי החסידות.....

מקרא אני דורש

מהי ההו"א שקולו של הקב"ה הוא "קול נמוך"?

מדוע מבאר רש"י ענין קולו של הקב"ה רק אחרי שמבאר שהדיבור הי' למשה ולא לאהרן? / מכיון שע"פ טבע הי' קולו של הקב"ה צריך להיות נשמע למרחוק, מדוע הי' נס מיוחד להפסיק את הקול? / ביאור בדברי רש"י בענין דיבורו של הקב"ה אל משה באוהל מועד

בסוף הסדרה: "ובבא משה אל אהל מועד לדבר אתו, וישמע את הקול מדבר אליו מעל הכפורת אשר על ארון העדות מבין שני הכרובים, וידבר אליו". ובפירוש רש"י:

"וידבר אליו – למעט את אהרן מן הדברות. וישמע את הקול – יכול קול נמוך? תלמוד לומר 'את הקול', הוא הקול שנדבר עמו בסיני; וכשמגיע לפתח הי' נפסק ולא הי' יוצא חוץ לאהל".

וכונתו בשני 'דיבורים' אלו – בפשטות:

בה'דיבור' הראשון מבאר רש"י את יתור לשון הכתוב "וידבר אליו", דלכאורה כבר נאמר לפני זה "וישמע את הקול מדבר אליו"! וע"ז מפרש, שהכפיל הכתוב להדגיש שהדיבור הי' דוקא "אליו" – אל משה – ו"למעט אהרן מן הדברות";

ובה'דיבור' השני מבאר רש"י את ענינו של "הקול", בה"א הידיעה – וע"ז מפרש, שהוא הקול הידוע מכבר, היינו הקול שנדבר עם משה בסיני, שהוא בוודאי הי' "קול גדול" שהרי שמעו אותו כל הששים רבוא וכו' שהיו באותו מעמד.

אמנם צריך ביאור – כיון שבה'דיבור' השני בא רש"י להסביר את ענינו וגדולתו של "הקול", למה הוסיף להעתיק גם את התיבות שלפני זה: "וישמע את (הקול)", שלכאורה אינם נוגעים לתוכן הפירוש?

עוד צ"ב, וכקושיית המפרשים: מדוע שינה רש"י מהסדר בכתוב – בתחילה הוא מפרש את

התיבות המאוחרים בפסוק: "וידבר אליו" (ב'דיבור' הראשון), ורק לאחר מכן את התיבות שלפניהם: "וישמע את הקול" (ב'דיבור' השני)?

ב. וביאור הענין (בכל הבא לקמן – ראה גם משכיל לדוד ובאר בשדה כאן. דברי דוד (להט"ז) ויקרא א, א (בסופו):

ב'דיבור' הראשון מפרש רש"י שהמלים "וידבר אליו" באים "למעט את אהרן". והיינו, שאפילו אם אהרן הי' נמצא בתוך אהל מועד בעת הדיבור, גם אז לא הי' שומע את הדיבור, אלא רק משה הי' שומע.

והי' אפשר לתלות זה בטעם טבעי – הקול הי' נמוך, ולכן לא הי' אפשר לשומעו באזניים רגילות, אלא רק משה הצליח לשמוע הקול, מחמת שהי' גבור (וכסיפור הכתוב (שמות ב, יז) "ויבואו הרועים ויגרשום ויקם משה ויושיען" – היינו, שמשה הי' גבור יותר מחבורת הרועים. ולהעיר מברכה לד, ז. פרש"י ברכה לד, א. וילך לא, ב. וראה גם ברכות נד, ב) וכל חושיו הטבעיים היו בהתגברות, משא"כ אהרן.

[ועפ"ז היתה מבוארת גם הדגשת הכתוב "וישמע את הקול" (שתולה הכתוב סדר ואופן הדיבור בשמיעתו של משה) – כי זה שהדיבור הי' "אליו" (אל משה) לבדו ("למעט אהרן"), הוא מפני שרק משה הי' יכול לשמוע את הקול ולא אהרן].

וזהו שממשיך רש"י ב'דיבור' השני ומקשה: "יכול קול נמוך"? – שלאחרי שלמדנו ב'דיבור' הראשון "למעט אהרן מן הדברות", מתעוררת הקס"ד שהקול הי' "נמוך" ולכן לא הי' אהרן יכול לשומעו;

ומחדש רש"י שאינו כן, אלא "הוא הקול שנדבר עמו בסיני", שבוודאי הי' "קול גדול" (ובפרט לפי מה שפירש רש"י כבר בפ' יתרו (ב, ב) ש"קולות באין מד' רוחות ומן השמים ומן הארץ". ועוד פירש רש"י שם (יט, יט) שגם כ"שהי' משה מדבר ומשמיע הדברות לישראל... הקב"ה מסייעו לתת בו כח להיות קולו מגביר ונשמע" (וראה ואתחנן ה, יט).

ומעתה נמצא, שזה שאהרן לא שמע את הקול לא הי' מפני טעם טבעי, אלא שהי' זה בדרך נס, שהקול נשמע למשה בלבד. והדגשת הכתוב היא "וישמע את הקול" – חידוש הי' בענין שרק משה שמע את הקול.

ג. אמנם מעתה קשה – לאידך גיסא:

בשלמא אם הקול הי' נמוך, או עכ"פ לא הי' גדול ביותר, מובן למה משה הי' צריך להיכנס לאהל מועד כדי לשמועו;

אבל מכיון שהקול הי' קול חזק, "הקול שנדבר עמו בסיני", הרי מצד טבע הקול הי' אפשר שיהי' נשמע (למשה) גם למרחוק – מחוץ לאהל מועד, ולמה הוצרך משה להיכנס לתוך אהל מועד כדי לשמוע?

וליישב זה ממשיך רש"י – "וכשמגיע לפתח הי' נפסק ולא הי' יוצא חוץ לאהל". כלומר: מצד

לקראת שבת

ז

טבע הקול הי' אפשר לשמוע אותו גם מחוץ לאהל מועד, אלא שהי' נס מיוחד להפסיק את הקול שלא יצא מחוץ לאהל מועד, ולכן נדרש משה לבוא לתוך אהל מועד כדי לשמוע את הקול (ראה גם מלבי"ם לתורת כהנים א, ה).

ד. ועדיין הא גופא קשיא: מכיון שעל פי טבע הי' הקול צריך להיות נשמע למרחוק, גם מחוץ לאהל מועד – למה באמת הי' נס מיוחד להפסיק את הקול, ש"לא יצא חוץ לאהל"?

ויש לבאר ע"ד החסידות, שאילו הי' קולו ודיבורו של הקב"ה נמשך בעולם (בקביעות ובתמידיות) גם מחוץ לאהל מועד, הרי אז העולם כולו הי' נעשה בבחינת "אהל מועד", ולא הי' מקום ואפשריות לבחירה חפשית.

והרי ידוע (תנחומא פרשתנו טז. הובא ונת' בתניא פל"ו) ש"נתאוהו הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים" דוקא, היינו, שדוקא במקום "תחתון" כזה, שמצ"ע אין בו (בגילוי) קולו ודיבורו של הקב"ה, ימשיכו ויגלו בו קולו יתברך וייעשה על ידי עבודת האדם לדירה לו יתברך.

ה. ומעתה יומתק מה שמשווה רש"י את "הקול" שנשמע למשה באהל מועד ל"הקול שנדבר עמו בסיני" – במעמד מתן תורה (שבחג השבועות), כי גם בהקול שבמעמד הר סיני מצינו ענין של הפסקה:

הנה ידוע שהעולם מיוסד בשני ענינים עיקריים, והן ה"זמן" וה"מקום" – השייכים זל"ז (בלקו"ת פ' ברכה צח, א: "מאחר שהם בבח' מקום . . . ה"ה ג"כ בבח' זמן, שהמקום והזמן שניהם . . . בבח' אחת". וראה גם שער היחוד והאמונה שבס' התניא, פרק ז בתחילתו).

ובכן, הפסקה שמצינו בקול שהי' נשמע באהל מועד – היתה הפסקה במקום, וכנ"ל שהקול הי' נעצר ולא יוצא מחוץ לאהל; ואילו בקול שבמתן תורה, אמנם לא היתה הפסקה במקום (וכידוע במדרשי חז"ל אשר הקול הי' נשמע מכל רוחות העולם – ראה פרש"י תהלים כט, ה. שמו"ר פ"ה, ט. זבחים קטז, א. ועוד), אבל היתה הפסקה בזמן:

לאחר מתן תורה, "במשוך היובל", נפסק הקול דמתן תורה, וכמו שפירש רש"י בפ' יתרו (יט, יג) "כשימשוך היובל הוא סימן סילוק שכינה והפסקת הקול".

וכשם שנתבאר (לעיל ס"ד) בטעם שהקול הי' נפסק ולא יוצא חוץ לאהל מועד – עד"ז מובן בנוגע להפסקת הקול דמתן תורה, שאילו הקול הי' נמשך גם לאחרי מתן תורה, הי' זה שולל את ענין העבודה התלוי' בבחירתם החפשית של בני ישראל, כי בהגלות הקול גדול של "אנכי ה' אלקיך" אין מקום לבחירה באופן הפכי; וכדי שתושלם הכוונה של "דירה בתחתונים" – בהכרח שתהי' "הפסקת הקול", שדוקא כך יכול האדם לעבוד עבודתו בעולם בכח עצמו.

פנינים

עיונים וביאורים קצרים

יברכך - שיתברכו נכסיך

יברכך ה' וישמרך
יברכך - שיתברכו נכסיך
(ו. כד. רש"י)

יש לעיין, בפשטות ברכת "יברכך" היא ברכה כללית שהקב"ה יברך את האדם בכל עניו, וא"כ מדוע פירש רש"י שהברכה היא רק ש"יתברכו נכסיך" שהיא ברכה רק בנוגע לנכסי האדם?

ויש לומר:

כפ' בחוקתי נתפרשו ריבוי ברכות שיתברכו בהן אם מקיימים תומ"צ, וא"כ קשה מה החידוש בברכת כהנים על כל הברכות שבפ' בחוקתי (וכמו שהקשו גם בפענח רזא ומושב זקנים כאן)?

ולכן פירש רש"י שהברכה כאן היא "יתברכו נכסיך", שהיא ברכה מיוחדת שאינה נכללת בפ' בחוקתי.

דבפ' בחוקתי, עיקר הברכות הוא בענין ריבוי הטוב בכמות שיושפע לבנ"י ע"י קיום התומ"צ, וכשמדובר על התבואה והפירות הברכה היא רק ש"הפירות יהיו משתמרין" (רש"י שם, י"ד"ה ואכלתם).

משא"כ כאן הברכה היא "שיתברכו נכסיך", דפירושו שהנכסים שיש לו להאדם כבר ("נכסיך"), יתברכו ויתרבו יותר מכפי מידתם וטבעם. ע"ד שמצינו ביצחק - "וימצא בשנה ההיא מאה שערים" (תולדות כו, יב), דאע"פ ש"הארץ קשה והשנה קשה", "עשתה על אחת שאמדודה מאה" (פרש"י שם).

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ג עמ' 50 ואילך)

העגלות הוי

מגדרי המשכן עצמו

ויהי ביום כלות משה להקים את המשכן . . . ויקריבו נשיאי ישראל . . . ויביאו את קרבנם לפני ה' . . . עגלה על שני הנשיאים. (ו. א.)

ולכאנ' דבר פלא הוא, שהרי מצינו שאת נדבת המשכן תרמו בני ישראל בנדיבות לב גדולה ביותר (וכלשון הכתוב "דים . . . והותר" (ויקהל לו, ז)), ודוקא נשיאי ישראל יתרמו בצמצום גדול כ"כ - עגלה אחת על ב' נשיאים? [ובפרט שתרומתם ביום זה היתה בזריזות גדולה, ע"מ לתקן עיכובם בנדבות מלאכת המשכן, ומדוע צמצמו בכמות התרומה].

והביאור בזה:

א"י במדרש (במדבר פ"ב, טז): "ומי נתן להם העצה הזאת שבטו של יששכר, שכך אמרו להם משכן שעשיתם פורח הוא באוויר אלא התנדרבו עגלות שתהיו נושאים אותו בהם". ועפ"ז י"ל, שכיון שע"י התנדרבות העגלות, נעשה המשכן ממשכן "פורח באויר" למשכן נישא, הרי אין העגלות איזה אמצעי לסיוע למשכן, כ"א תרומתם היוותה גדר במשכן עצמו שנעשה למשכן הנישא בעגלות, דכיון שהמשכן היה "אוהל מועד", שעניונו שהוא נישא ממקום למקום, הרי שאילולי העגלות היה חסר בשלימות המשכן עצמו.

ובזה יובן הטעם שהביאו רק ששה עגלות, שכשם שכל כלי המשכן הוצרכו להיות מדוייקים בתכלית ללא כל יתור בכמות ובגודל הכלי, עד"ז העגלות, כיון שמטרתם שלמות המשכן, הוצרכו להיות בתכלית הדיוק כפי הצורך דהמשכן, ולכן לא הפליגו הנשיאים בתרומתם.

(ע"פ לקוטי שיחות חכ"ה ע' 40)

הרוממות הרוחנית האמיתית - על ידי הביטול

שני מעלות בלימוד התורה / האיחוד עם הקב"ה שע"י התורה / הביטול שע"י מכוון האדם לאמיתתה של תורה / הלימוד שמביא לידי מעשה מראה על גדלות הלימוד / ממזר ת"ח קודם לכהן גדול ע"ה

א. בתחילה נצטוו משה "נשא את ראש בני קהת" (בסוף פרשת במדבר), ולאחר מכן בא בתחילת פרשתינו (ד, כב) הצייוי "נשא את ראש בני גרשון גם הם לבית אבותם למשפחותם". ואיתא על זה במדרש (מד"ר על הפסוק):

"הדא הוא דכתיב "יקרה היא מפנינים, וכל חפציק לא ישוו בה" (משלי ג, ט"ז) . . חכם קודם למלך . . אם היה ממזר תלמיד חכם – קודם לכהן גדול עם הארץ שנאמר יקרה היא מפנינים, אפילו מזה שהוא נכנס לפני ולפנים.

דבר אחר: יקרה היא מפנינים מדבר בקהת וגרשון. אף על פי שגרשון בכור, ומצינו שבכל מקום חלק הכתוב כבוד לבכור. לפי שהיה קהת טוען הארון ששם התורה הקדימו הכתוב לגרשון. שבתחלה אמר נשא את ראש בני קהת ואחר כך אמר נשא את ראש בני גרשון וגו'."

המדרש מביא ב' פירושים לכתוב "יקרה היא מפנינים": א. מעלת תלמיד חכם אף לגבי כהן גדול. ב. מעלת בני קהת, טועני הארון, לגבי בני גרשון. בפשטות, רק הביאור השני, בענין מעלת בני קהת, נוגע לפסוק "נשא את ראש בני גרשון". כי המדרש מבאר את הקדמת קהת לגרשון, ואומר

"לפי שהיה קהת טוען הארון . . הקדימו הכתוב". אבל האמור בתחילה "חכם קודם למלך . . ממזר ת"ח קודם לכה"ג", אינו נוגע לגוף הענין. רק איידי דאיירי במעלת נשיאת הארון דקהת, מדבר גם במעלת הת"ח בכלל.

אלא שעל פי זה, צריך עיון למה לא הקדים אומרו על קהת וגרשון, שהוא הנוגע לביאור הכתובים, ורק לאחר מכן להביא האמור בהקשר לזה בענין ממזר ת"ח וכו'.

ב. ויובן בהקדים שבלימוד התורה שני ענינים הם:

א) עצם הלימוד, והיינו העיון השכלי וההעמקה בתורה, אשר גבהה מאוד מעלתו, כדלקמן. כי הנה המצוות שאדם מקיים, אינם נעשים חלק ממנו. אבל התורה שלומד, הרי זה נעשה חלק ממציאותו. כלומר: אדם שהניח תפילין, עד"מ, לא נראה שינוי פנימי ביד המניח תפילין.

אמנם, התורה שלומד ה"ה חלק משכלו וממהותו. היינו, שנעשה כאן "יחוד נפלא שאין יחוד כמוהו ולא כערכו נמצא כלל בגשמיות" (לשונו הזהב של רבינו הזקן זיע"א בתניא פ"ה, וראה שם ביאור הדברים בארוכה, ואמנם נתבאר במ"א ההבדל שבין לימוד התורה ללימוד שכלי אחר, ואכ"מ) אשר האדם מתחבר לתורה, והתורה נעשית חלק ממהותו. ומאחר ש"אורייתא וקוב"ה כולא חד", נמצא שעל ידי לימוד התורה מתחברת מציאות האדם עם התורה והקב"ה.

ב) והנה, אף כי על ידי הלימוד השכלי נעשית התקשרות נפלאה זו, עדיין יתכן שהאדם כלל לא יחוש בה. ובכדי אשר ה'לומד ירגיש כי "דבר ה' היא הנגלית בו ומדברת מתוך גרונו" (תורה אור לוישב כו, ב), לא סגי בלימוד לבדו. רק שהאדם מבטל עצמו, היינו שמשים עצמו כשיריים ומרגיש בעצמו את גודל אפסותו בפני הקב"ה, אזי זוכה הוא לכוון בשכלו האנושי לאמיתתה של תורה, דבר ה' זו הלכה (עייני בעירובין יג, ב שנפסקה הלכה כב"ה כי "נוחין ועלובין היר"). אז אין האדם מציאות לעצמו, וכל כולו כ'צינור' לדבר ה'.

נמצא, שתלמוד תורה מורכב משתי בחינות: ההבנה השכלית וההתבטלות הנפשית.

אודות בחינות אלו אמרו בגמרא (יומא עב, ב, ובאריכות בריש פ"ג מהל' ת"ת לרמב"ם) ש"שלשה זרים – היינו כתרם (רמב"ם שם) – הן: של מזבח ושל ארון ושל שלחן. של מזבח (כהונה) זכה אהרן ונטלו, של שלחן (מלכות) זכה דוד ונטלו, של ארון (תורה) עדיין מונח הוא, כל הרוצה ליקח יבא ויקח", ומסיימי התם ש"כתר תורה גדול משניהם". כלומר, גדלות התורה היא בשני הענינים שבה, הן בהבנה שבה והן בהתבטלות שבה.

וביאור הענין: כי כתר תורה, הרמוז בזר שעל גבי ארון הברית, רומז לרוממות והגדלות הרוחנית שנפעלת באדם על ידי העיסוק בתורה (כדברי רב יוסף בפסחים סח, ב אי לאו האי יומא וכו' ופירש"י שנתגדלתי ונתרוממתי).

לקראת שבת

יא

רוממות זו יכולה לבוא בכ' אופנים, בהתאם לב' ענינים הנ"ל שבתורה:

על ידי הלימוד – נפעלת באדם רוממות. העיון וההבנה, מרוממים את האדם ומעמידים אותו על חלק היפה. בדומה לעיסוק בשאר ענינים מרוממים, גם כאן האדם מתגדל. אלא שהרוממות שעל ידי הלימוד – גבוהה יותר מכל רוממות אחרת, כי הלימוד נעלה משאר הדברים.

אמנם, כשהאדם מתבטל ממציותו על ידי הלימוד, הרי הוא מתאחד – כמבואר לעיל – במציות דממ"ה, ורוממותו היא באין ערוך מכל רוממות רוחנית אחרת. כי כל רוממות אנושית אחרת, ה"ה מוגבלת, ככל מעלות בני האדם. רק הרוממות שבה נעשה האדם צינור לדבר ה', וניכר שאין הוא מציות לעצמו, ואינו חש כי אם את דבר ה' שבו, אזי מאיר בו האור האלוקי שאינה מוגבלת, אשר אין כל מעלה בעוה"ז שתשווה למעלת הבלי גבול, וה"ז באין ערוך כלל.

ג. ומעתה אתי שפיר סדר המדרש:

בתחילה מבאר ברוממות העליונה שנקנית לאדם על ידי הביטול שבלימודו. אשר היא רוממות נפלאה ואין מה שישווה לה. לכן מזכיר שם לשון הכתוב "וכל חפציד לא ישוו בה" (משלי ג, טו). על זה אומר שאפילו ממזר תלמיד חכם קודם לכה"ג וכו'.

אמנם, אחר זאת בא הפירוש השני ואומר דאף אם לימוד התורה אינו בתכלית השלימות, ולא נעשה מתוך ביטול כדבעי, מ"מ מעלה נפלאה ורוממות גדולה גם בלימוד כזה. לכן מבאר דגם בני קהת, שאינם לומדי תורה כי אם טועני הארון (והיינו שמציאותם ומציאות התורה – שני דברים הם), יש בהם חשיבות ביחס לבני גרשון. על כן פותח המדרש ברוממות העליונה שבתורה, וממשיך בדרגא הפחותה יותר.

ד. אך בעומק יותר י"ל שגם הביאור הראשון במדרש, שעוסק במעלת הביטול דתורה, קשור עם

פרשתינו:

על פי כל האמור, כוונת מאמר זה לומר שהמבחן האמיתי ללימוד באופן העמוק, באופן של התבטלות, הוא במעשה. היינו, כי הלימוד מצד עצמו, הרי יש בו עונג עצום ובה משים האדם את ראשו ורובו. במצב כזה, קשה לעבור מעולם ההשכלות הנפלא, לעולם של עשיה פשוטה, אשר לא פאר ולא הדר לה.

מכאן, שאם האדם יכול להתנתק מלימודו, מהעונג העצום שבלימודו, כדי לעסוק במעשה, ואף במעשה 'בש', הרי זה אך ורק מצד שחדר בו הביטול הנדרש. כיון שהוא ביטל את עצמו ושוב אין מציאותו ורצונותיו תופסים מקום, הרי הוא מוסר עצמו לרצון ה'. באם רצון ה' הוא בעשיה, הרי הוא מוסר ונתון לכך, אף שיכול היה להתענג כעת מדבר נעלה אחר.

לקראת שבת

וזהו הכוונה במאמרם ז"ל (קידושין ל, ב) "גדול תלמוד שמביא לידי מעשה": כאשר התלמוד מביא לידי מעשה, הרי זה גופא מוכיח ש"התלמוד גדול". הוי אומר, שהלימוד נעשה באופן עמוק ופנימי דביטול.

והנה, עיקר ענינם של בני קהת הוא בתורה, ועיקר ענינם של בני גרשון הוא במצוות (ראה לקוטי תורה נשא כג, ג). נמצא, דזה ש"בני גרשון" (מצוות) באים לאחר העיסוק ב"בני קהת" (תורה), מורה על לימוד מתוך ביטול, כמבואר לעיל. נמצא שגם מעלת הלימוד מתוך התבטלות, שבה קנין הרוממות האמיתית, רמוז בפרשתינו.

פנינים

דרוש ואגדה

הקול לא נשמע כדי ליתן 'בחירה'

וכבא משה אל אהל מועד לדבר אתו
וישמע את הקול מדבר אליו . . . מבין
שני הכרובים וידבר אליו.

(וי, פט)

מפסוק זה מדייק רש"י, שקולו של השי"ת
הגיע רק לאוזנו של משה, וזה לא מחמת שהיה
הקול שקט, דאדרכה היה זה אותו "הקול שנדבר
עמו בסיני", ואעפ"כ כשהגיע הקול לפתח אוהל
מועד נפסק "ולא היה יוצא חוץ לאהל".

ויש ליתן ביאור בהצורך לנס גדול כזה,
שכשיגיע הקול לפתח אוהל-מועד שוב לא
ישמע, ומה רע בכך שיצא חוץ לאוהל מועד?

והביאור בזה:

הטעם להפסק הקול במתן תורה מובן
בפשטות, דבאם היה ממשיך הקול גם לאחר
מעמד הר סיני, לא היתה לישראל הבחירה אם
לקיים התומ"צ, כיון שבהתגלות קול ה' לא
יוכל האדם לעשות היפך רצונו ית', וכיון שרצה
השי"ת שיעבדוהו מתוך בחירה, לכן פסק הקול.
ועד"ז י"ל בנדר"ד: דבאם היה הקול ממשיך
ונשמע גם מחוץ לאוהל מועד, ומגיע לקצווי
תבל, הרי לא היתה העבודה מתוך בחירה, ולכן
נצרך נס זה.

ויתירה מזו: בתנחומא (פרשתינו טז) איתא
שרצון ה' הוא שתהיה לו ית' "דירה בתחתונים"
– והיינו, דוקא במקום שמצד גריו אין בו
קדושה, ולכן לא נמשך הקול מחוץ לאוהל
מועד.

(ע"פ לקוטי שיחות ח"י"ג ע' 22)

חשיבות הזהירות בציווי הקב"ה

איש איש כי תשטה אשתו.

(ה, יב)

אין אדם עובר עבירה אא"כ נכנס בו רוח
שטות, שנאמר: איש איש כי תשטה אשתו,
תשטה כתיב (סוטה ג, א)

יש להבין מדוע נאמר ענין זה דאין אדם
עובר עבירה כו' דוקא בדין סוטה, והרי ענין זה
שייך בכל עבירה (ואפילו בדקדוק קל של דברי סופרים
- ראה בארוכה תניא פכ"ד), ובפרט שעבירה חמורה
היא?

יש לומר:

דין סוטה שייך רק באשת איש, והנה, ישראל
נמשלו לאשה והקב"ה לבעל, ומכיון ש"איזוהי
אשה כשרה העושה רצון בעלה" (תנא דבי אלי'
רבא פרק ט (בשינוי לשון קצת)), ומובן שבוזה נוגע
שלא לעבור אפי' על רצון קל, שהרי אפילו אם
משנים קצת מרצון הבעל הרי אין זה "עושה
רצון בעלה", הרי כ"ה בישראל והקב"ה שכל
עבירה נוגעת מכיון שגם ע"י עבירה קלה
נפרדים ר"ל מהקב"ה. ולכן לומדים ענין זה
מהפסוק "כי תשטה אשתו", ע"מ להדגיש שגם
עבירה קלה נוגעת - ע"ד אשה ובעל.

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ב עמ' 311 ואילך)

בדין נשיאת הארון בכתף לשיטת הרמב"ם

יקשה בפסק הרמב"ם מה שכתב הדין דנשיאה בכתף רק לענין ארון, ויסיק דעיקר מצוה נתייחדה לארון / יקשה בכמה פנים בדברי הרמב"ם בהלכה זו, מקומה ומקורה / יחדש דדין נשיאת ארון נשתנה לגמרי בגדרו משאר כלים והוא דין בכבוד הארון עצמו / עפ"ז יבאר מ"ש הרמב"ם גבי דין כבוד בס"ת

וכ"ה דעת הסמ"ג (מ"ע קסה) והחינוך (מצוה שעט).

וכבר נודע מה שהקשו בזה (כ"ק אדמו"ר הצ"צ – אוה"ת פרשתנו ע' רנו. מנ"ח לחינוך שם), דלכאורה הכתוב דמיני' ילפינן לחיוב זה לא מיירי רק בהארון לבדו, אלא אף בשאר כלים – "ולבני קהת לא נתן (עגלות), כי עבודת הקודש עליהם בכתף ישאו", היינו דכל הכלים שנשאו בני קהת (שולחן, מנורה ומזבחות וכו') היו נישאים בכתף², וא"כ הוא תימה גדולה מה שהרמב"ם כתב דמצוה זו היא רק בארון –

א.

יתרין מה שלא הביא נשיאת שאר כלים
דאינה מצוה לדורות

איתא ברמב"ם (הל' כלי המקדש פ"ב ה"ב): בעת שמוליכין את הארון ממקום למקום, אין מוליכין אותו לא על הבהמה ולא על העגלות, אלא מצוה לנוטלו על הכתף. . . שנאמר (פרשתנו ז, ט) "כי עבודת הקודש עליהם בכתף ישאו". עכ"ל¹. וכן מנאה הרמב"ם למצוה זו בסהמ"צ (מ"ע לד), למצוה בפ"ע – "לשאת את הארון על הכתף"¹.

(2) ראה גם פרש"י שבת צב, א ד"ה תלתא מלעיל. ולהעיר מלשונו בסוטה לה, סע"א ד"ה לא נתן. ואכ"מ.

(1) כ"ה לשון הרמב"ם במנין המצות שבריש ספר היד, ועד"ז הוא בהכותרת להל' כלי המקדש (מצוה ו').

"לשאת את הארון על הכתף" (והצ"צ שם סיים

קושייתו בזה"ל: "וצריך יישוב, מ"מ איך שיהי' כל הפוסקים כתבו כהרמב"ם").

ובפשוטות ה' נראה בזה דאינה קושיא, דהא הרמב"ם אין דרכו להביא רק אותם מצוות הנוהגין לדורות, כפי שהאריך בעצמו בסהמ"צ (שורש ג), וכיון שהכתובים ומאחז"ל שהביא הרמב"ם לראי' דמצוה זו לדורות היא מירי כולם רק בארון ולא בשאר כלים³ שנשאו בני קהת, לכך מנה למצוה רק החיוב דנשיאת הארון עצמו בכתב, וכדמוכח כ"ז מן הראיות שהביא על מצוה זו בסהמ"צ⁴.

ואף יתירה מזו מצינו, בראי' מפורשת דנשיאת שאר כלים בכתף אינה לדורות, כמו שהביא ר' אברהם בן הרמב"ם (בס' מעשה נסים סי' ב⁵), דמן הכתוב שנאמר גבי גניזת הארון ע"י יאשי' (דה"ב לה, ג) – "ויאמר ללויים . . תנו את ארון הקודש בבית אשר בנה שלמה גו' אין לכם משא בכתף" – דלבד מהא דמוכח מכתוב זה מה שבארון ה' חיוב נשיאה בכתף לדורות (אף אחר שנבנה מקדש), שזהו שאמר יאשי' דבמה שנגנו הארון "אין לכם משא בכתף", מצינו בכתוב זה גם ראי' לאידך גיסא, דבשאר כלים לא ה' חיוב נשיאה בכתף לדורות (ומיד בבנין המקדש בטל

[ומה שמזמן גניזה זו בטלה אף נשיאת הארון בכתף, מובן דליכא בזה ביטול המצוה עצמה שנאמר דאף מצוה זו אינה לדורות, דהא המצוה הלזו לא בטל חיובה (שבאם זקוקים לישא הארון ממקום למקום צ"ל בכתף), ורק שנתבטל הצורך לקיימה בפועל מחמת שנגנו הארון, וא"כ "היא נוהגת בכל הדורות כל זמן שיצטרכו למשא, כי אין ביטול למצוה אלא מפני שאינה נוהגת לדורות, לא מפני שאינה צריכה אלינו" (לשון הרמב"ן בשרשים שם⁷), כמו שביאר הרמב"ם עצמו בסהמ"צ (במ"ע קפז – הובא ברמב"ן בשרשים שם)].

ב.

יסיק דהרמב"ם סבר דמתחילה היתה עיקר מצוה בארון ומקורו במדרש, ויקשה מ"ט נחלק משאר כלים

איברא, דאף אם כנים הדברים עדיין הוא תמוה מאד מה שהרמב"ם נמנע מלרמוז בדבריו מאומה לענין חילוק זה בין הארון ושאר כלים לדין נשיאה בכתף. ובייחוד קשה מה שבסהמ"צ לא הזכיר מאומה מזה, אף שדרכו שם בכל מקום שמכלכל דבריו בראיות ברורות על פרטי המצוה וכו'⁸, ובמצוה זו עצמה האריך לפרט

6) כ"ה במעשה נסים שם. וראה דה"א כג, כה-כו: וישכון בירושלים גו' ללויים אין לשאת את המשכן ואת כל כליו לעבודתו. ובשרשים שם לענין "ולא יעבוד עו"ד" – שלא ה' נוהג "כי אם במדבר". וראה השגות הרמב"ן ומפרשי סהמ"צ שם. ואכ"מ

7) לשון הרמב"ן בשרשים שם. וראה גם השגת הרמב"ן למ"ע לד (במ"ע לג). שאר מפרשי סהמ"צ בשרשים שם.

8) ראה הקדמת הרמב"ם לסהמ"צ בסופו ד"ה ולכן ראיתי.

3) עפ"ז יומתק מה שבהעתקת הארון ממקום למקום בימי דוד (ראה לקמן ס"ג וש"נ) לא נזכר כלל ע"ד שאר כלי הקודש – כי רק בנוגע לארון צ"ל ביאור איך העתיקוהו.

4) ועפ"ז י"ל דהראיות שהביא בסהמ"צ שם (מ"ע לד) באו להוכיח [לא רק זה דהמצוה לדורות היא בכהנים (ע"ש ובקנאת סופרים), כ"א] גם על עצם המצוה, וכמו שמסיים "הנה נתבאר לך שמצוה זו מכלל המצות".

5) וראה מרגניתא טבא בשרשים שם אות ו.

לקראת שבת

גו", ומשמע, ד(עיקר) הטעם ש"ולבני קהת לא נתן (עגלות)", הי' מחמת הארון, "שלא הי' להם רשות ליתן הארון על העגלות". היינו, דבארון איכא למצות "בכתף ישאו"¹¹.

[והנה, לענין מ"ש הרמב"ם בהלכה שלאח"ז (הל' כלי המקדש שם הי"ג) ד"כשנושאים אותו על הכתף נושאים פנים כנגד פנים, ואחוריהם לחוץ ופניהם לפנים" – נתבאר במפרשים¹², דהמקור ע"ז הוא מדברי המדרש הנ"ל (דבהמשך המדרש אמרו התם, "ועוד בדבר אחד היו מעולין כו' בני קהת היו מהלכין אחוריהן ופניהם לארון כדי שלא ליתן אחור לארון"). ועפ"ז יעלה שפיר דמקור הרמב"ם לב' ההלכות שכתבם זא"ז, ממקום אחד הו".]

11 וראה גם במדב"ר פכ"ב, ד ותנחומא מטות ג: וכלי הקודש זה הארון שנאמר כי עבודת הקודש וגו'. ומזה מוכח* דס"ל דפסוק הנ"ל קאי בעיקר על הארון (אבל ראה פי' מהרז"ו לבמדב"ר שם).

12 ראה שו"ת שואל ומשיב (מהד"ק ח"ג סו"ס נג): במ"ש הרמב"ם הל' כלי המקדש . . ולא נמצא מקורו והגאון מוהר"ם ז"ל מליובאוויטש אמר שכן מבואר במדרש רבה פ' במדבר ודפח"ח.

– ולהעיר שזוהי משמע שבאתרי' דבעהמ"ס שו"ת שו"מ "חזרו" מאמרי הצ"צ. ואולי הפי' שהצ"צ ענה זה לא' ששאלו המקור להנ"ל. ולהעיר שתשובה הנ"ל נכתבה "להרבני המופלג מה' משה מיאסע" ומלשון התשובה משמע שזוהי חלק ממ"ש ה"שואל" לבעהמ"ס שואל ומשיב. ויתכן שהשואל הי' החסיד הידוע ר' יצחק משה מיאס – ראה אודותו לקו"ד ח"א כט, ב. בית רבי סוף ח"ב (קו, א). ועוד –

וכ"כ גם בחידושי הרד"ל והרש"ש לבמדב"ר שם. וכן מפורש במאירי ע"ז כד, ב. וראה צפע"ג דלקמן הערה 54.

ד"אע"פ שזה הצייווי בא ללוים בעת ההיא, אמנם הי' זה למספר מעוט הכהנים החייבין במצוה כו", ומ"מ לא טרח להזכיר דבר וחצי דבר מענין החילוק הנ"ל בין ארון ושאר כלים.

וגם תימה, דלהנ"ל שמן הכתוב גבי יאשי' מצינו מפורש ברא' ברורה דבהארון נהגה המצוה לדורות, יוקשה ביותר אמאי לא הביא הרמב"ם כתוב זה לרא' דמצוה זו נוהגת אף משנבנה המקדש.

ועל כן נראה להרחיק בזה עוד, דהרמב"ם סבר שבמצוה זו מחולק הארון משאר הכלים אף מתחילת המצוה כל אימת שנהגה אף בשאר כלים, היינו דהארון נשתנה משאר כלים לא רק במה שמצוותו לא בטלה לדורות⁹, אלא מעצם גדר המצוה (אף בחיובה במדבר לבני קהת). ויותר על זה י"ל, דלהרמב"ם עיקר ציווי "עבודת הקודש עליהם בכתף ישאו" נאמר (לעיכובא¹⁰) רק בארון ולא בשאר כלים. וכמשי"ת להלן בכ"ז.

ומצינו מפורש כן במדרש חז"ל (במדב"ר פ"ה,

ח): "מעולין בשבט לוי משפחת קהת, שהי' בן לוי משאו או הקרשים או הבריחים או האדנים או כל דבר על העגלות, אבל משפחות קהת היו טוענין בכתפיהם שלא הי' להם רשות ליתן הארון על העגלות, שנאמר ולבני קהת לא נתן

9 ראה לעיל בפנים (ס"א) מ"ש בשם ר"א בן הרמב"ם.

10 דהרי בפועל – נשאו אז בני קהת כל הכלים, דהרי לא הי' להם עגלות כלל. ולהעיר מפ"י הראב"ד תמיד ספ"ב: ומיהא יש לתמוה למה עשה משה להמזבח כל כך קטן ואי מחמת הכובד הי' יכולין להרבות בלוים כדי שישאוהו בטוב וא"נ בעגלים כמו הקרשים. ואכ"מ.

* דרשה הנ"ל הובאה גם בסוטה מג, א ובספרי עה"פ מטות לא, ו. אבל משם אין רא'י, כי לא הובא הפסוק דפרשתנו (בסוטה שם לא הובא שום פסוק ע"ז; ובספרי מביא הפסוק (שבסוף פ' במדבר) "ולא יבואו לראות כבלע את הקודש גו").

ונשאו על העגלה נפרץ פרץ בעוזא (שמואל ב ו, ז-ח. דה"א יג, י-יא), אלא מצוה לנושאו על הכתף שנאמר "כי עבודת הקודש עליהם בכתף ישאו".

וצריך ביאור, מה טעם הוזקק הרמב"ם להביא כאן המעשה דדוד, שלכאורה לא השיענו בזה שום נפקותא, והוא תימה גדולה שישנה הרמב"ם מסגנונו בכל מקום, דלעולם אינו מייתר בלשונו להאריך בסתם, ובחיבורו (שכינהו בהקדמתו לספר היד – "הלכות הלכות") הביא כידוע רק אלו הדברים הנוגעים להלכתא.

ובהשקפה ראשונה הי' נראה דהביאו הרמב"ם למעשה זה, כיון שבזה הוכח דחוב משא בכתף הי' חיוב לדורות ולא רק במדבר, דגם אחר זמן המדבר כשהיו מוליכין הארון ממקום למקום נתחייבו לנשאו בכתף, והוא מצוה לדורות.

וכן ליתא בירושלמי סנהדרין פ"י ה"ב. ועוד. ובכמה מפרשים בהנ"ל (מפרשי הע"י (סוטה שם) ומפרשי המדרש) מסבירים איך טעה* דוד – כי הי' ס"ל שאי"ז מצוה לדורות (וכיו"ב), ע"ש. אבל לשון הרמב"ם הרי הוא שכח**. וראה הביאור בזה (והדיוק בענין השכחה) ע"פ דא"ח – בלקוטי שיחות חכ"ב ע' 58, במקומות שנסמנו בהערה 73 שם.

(* ראה גם חינוך שהובא לעיל בפנים (ס"א): שמו חכמים לדוד טועה בדבר כו'. וראה במדב"ר פכ"א, יב: שסופר לטעות... טעה ונחננו כו' (אבל ראה שם בהמשך הענין "שגגת תלמוד כו'" ובמתנת כהונה שם).

** ראה במדב"ר פ"ד, כ: מפני מה נענש שנתעלם המקרא מעיניו כו'. וראה גם ספרי ובמדב"ר (פ"ב, כ) עה"פ "ולבני קהת גו": נתעלם מעיני דוד שלא נשאו כו' (הובאו במהר"י קורקוס (נסמן בהערה 119)). והכוונה לכאורה, לא שטעה בזה כ"א ששכח הפסוק (משא"כ בשאר המקומות, שאפשר לפרש שטעה). אבל ראה מפרשי הספרי.

ומזה יתחוויר ג"כ מה שהוגדרו בני קהת בכ"מ להיות נקראים "טועני הארון" (במדב"ר פ"ה, א. פרשתנו פ"ו (א; ב (בסופו); ד; ח). ועוד), אף שבנשיאתם הופקדו אף על שאר כלי הקודש – דאין הטעם בזה רק מחמת שהארון הוא המעולה והקדוש מכל כלי הקודש¹³, ולכך נקראו על שמו, אלא היא היתה אכן (עיקר) מצותם, "טועני הארון".

אמנם עדיין עלינו להבין בכ"ז, מהיכי תיתי נוציא הכתוב מפשוטו מבלי שום טעם וסברא לחלק בין נשיאת הארון בכתף לנשיאת שאר כלים בכתף, הא לכאורה נשיאת שניהם בכתף מטעם אחד הוא, דבמה שלא ניתנו עגלות לבני קהת הוכרחו לשאת אף שאר כלים בכתף, ומ"ט להחילוק בין שאר כלים לארון.

ג.

יפלה בהא דהביא הרמב"ם מעשה דדוד, דנתכוון להדגיש דאיסור נשיאה שלא בכתף הוא איסור נפרד ולא רק ביטול מצות כתף

והנראה בכ"ז, בהקדם מה שיש לנו להקשות עוד בדברי הרמב"ם בהל' הנ"ל מהל' כלי המקדש, וז"ל:

בעת שמוליכין את הארון ממקום למקום, אין מוליכין אותו לא על הבהמה ולא על העגלות, אלא מצוה לנוטלו על הכתף, ולפי ששכח דוד¹⁴

(13) להעיר גם במדב"ר פ"ה שם (בסופו).

(14) בכס"מ מציין לסוטה (לה, סע"א). ולהעיר, שהלשון "ולפי ששכח דוד" שברמב"ם שם (וכ"ה בסמ"ג שהובא לעיל בפנים ס"א) ליתא בסוטה שם.

אמנם הא גופא טעמא בעי, מה שייך לחלק בזה ב' דינים, ולומר דהאיסור לישא בדבר אחד נפרד הוא מן החיוב דנשיאה בארון, ויותר מזה, לומר דישנו כאן איסור נשיאה בבהמה או בעגלות עוד מקודם שידענו למצוה החיובית דנשיאה בכתף – הא לכאורה כל האיסור שישנו בנשיאה בדבר אחר הוא רק תוצאה והסתעפות מן החיוב דנשיאה בכתף, דרק כיון שאינו מקיים להחיוב דנשיאה בארון, הוי איסור, כפשטות הכתוב.

[ובמדרש הנ"ל אכן כתב דאיכא איסור "שלא הי' להם רשות ליתן הארון על העגלה", אבל התם ילפוהו אף לאיסור זה מהכתוב דפרשתנו, שבתחילה נאמר בכתוב "ולבני קהת לא נתן גו". אבל הרמב"ם לא הביא ראי' זו לאיסור¹⁵, רק הראי' ד"ולפי ששכח דוד" כו'. וממה-נפשך – אי לא הביא הרמב"ם ראי' זו לצד האיסור והשלילה, מחמת דס"ל דליכא מכאן ראי' לאיסור נפרד כיון שממשיך ע"ז הכתוב "פי עבודת הקודש עליהם בכתף", היינו דכל טעם האיסור הוא כיון שבזה אין מקיימים החיוב דנשיאה בכתף, ואינו איסור בפ"ע, א"כ, מנ"ל הא שהדגיש דאיסור זה איסור בפ"ע הוא].

ד.

יחדש דלהרמב"ם הוי דין נשיאת ארון בכתף מדין "מקום" דהארון, ולא מכלל "עבודת הלויים" לבד

גם יש להקשות בהלכה זו מה שתמה הרדב"ז¹⁹, מה טעם הציב הרמב"ם לדיני נשיאת

אבל אי נימא דזהו כל כוונתו במה שהזכיר מעשה זה, להוכיח דהיא מצוה לדורות, צע"ג מה שבחר להביא בחיבור הי"ד דוקא ראי' זו שלא הזכירה כלל בסהמ"צ, וטפי הו"ל להביא מאותם הראיות שהביאם כבר בסהמ"צ להוכיח דהיא מצוה לדורות. וא"כ, אף אם נתרץ כן בכונת הרמב"ם, תבוא לכאן תימה מה ששינה בין חיבוריו באותו הענין.

ומפשטות לשון הרמב"ם (שאחר שהזכיר המעשה דדוד, כפל להזכיר עוה"פ "אלא מצוה לנשאו על הכתף") הי' נראה לומר, דבהלכה זו הזכיר לנו בתחילתה ב' דינים¹⁵ ולכל אחד הביא ראי' מן הכתוב¹⁶, דפתח בהא דאיסור לישא הארון על הבהמה או העגלות, ועל איסור זה הביא הכתוב דדוד להוכיח דאיכא בזה איסור, "ולפי ששכח דוד ונשאו על העגלה נפרץ פרץ בעוזה". ואחר זה הוסיף עוד לומר גבי המצוה החיובית שהזכיר בתחילה – לישא הארון בכתף, "אלא מצוה לנוטלו על הכתף", שע"ז מזכיר מן הכתוב דפרשתנו – "אלא מצוה לנשאו¹⁷ על הכתף) שנאמר כי עבודת הקודש עליהם בכתף ישאו".

15) ראה סמ"ג שם: קרית ספר (להמבי"ט) הל' כלי המקדש שם – בשינוי סדר ב' הענינים (חיוב ואח"כ שלילה) והראיות ע"ז ("בכתף ישאו" ואח"כ "ולפי ששכח"). וגם משם מובן כמבואר בפנים כאן.

16) ולהעיר דאיכא בינייהו כשנשא בידים וכיו"ב. ודוחק גדול לומר שאין דרך נשיאת כלים אלא בכתף. וראה (במדבר ד, טז) ופקודת אלעזר גו' ובירושלמי (שבת פ"ה ה"ג) הובא בפרש"י שבת צב, א ד"ה שכן. וראה הרמב"ן וס' הזכרון (במדבר שם) ומלאכת שלמה למשנה שבת שם דמשמע קצת שגירסתם כן בפרש"י במדבר שם. וראה אוצר הגאונים שבת שם דקודם שמביא דברי הירושלמי כתב: בין בימינו ובין בשמאלו ובחיקו ועל כתפו הני ארבע דתנו חייב שכן משא בני קהת.

17) לכאורה יש לומר, שלכן, אף שבתחילה כותב "לנוטלו", הרי כשמביא הראי' מ"בכתף ישאו" משנה ל"מצוה לנשאו". וראה לקמן הערה 34.

18) ובאם ס"ל ראי' זה הו"ל למנותה במנין מל"ת. 19) נדפס ברמב"ם הוצאת שולזינגער בסו"ס עבודה

"בעת שמוליכין את הארון אין כו' אלא מצוה לנוטלו על הכתף". והיא פליאה עצומה, מה שלא הזכיר כאן כמו שעשה בסהמ"צ, לומר דמצוה זו נאמרה על הכהנים²⁴.

ונראה מהא דלדעת הרמב"ם דין משא הארון בכתף אינו כרוך כלל בחיובי הגברא שבוה, אלא הוי דין בהחפצא דנשיאת הארון עצמה²⁵.

ויש לומר הביאור בכל זה, דבענין המשאות איכא ב' דינים. חדא, מה שישנה מצות עבודת הלויים לישא המשכן וכליו בכמה אופנים, "בזמן שהיו נושאים המקדש ממקום למקום" (לשון הרמב"ם שם פ"ג ה"ח), דמשא בני גרשון ובני מררי הי' להוביל חלקי המשכן ע"י העגלות, ומשא בני קהת הי' להוביל כלי הקודש (השולחן וכו')²⁶ בכתף. ותו, הי' בזה דין אחר ונפרד השייך להחפצא דהארון (ולא שהוא דין בעבודת הלויים), שדין מקומו בעת שנושאים אותו הוא על הכתף. היינו, דכשם שיש לו מקום להניחו בזמן החני', בבית קדשי הקדשים²⁷, כ"ה בזמן שנישא ממקום למקום ייחדה לו התורה מקום

הארון בפרקים אלו שבהל' כלי המקדש דמיירי בהו (בפרק א) בעשיית שמן המשחה ושימוש, (בפרק ב) בעשיית הקטורת²⁰ והשייך לזה. ולכאורה²¹ הו"ל להזכיר דינים אלו בפרקים שלאח"ז, בפרק ג היכא דמיירי בהלויים²² ועבודתם, או בפרק ד במקום שעוסק בכהנים²³.

ועוד תמיהה גדולה בהלכה זו, מה שהרמב"ם נשמט מלהזכיר כלל ועיקר מי הם אלו המחוייבים בנשיאת הארון, רק כתב בסתם

"ביאורי מהר"י קורקוס והרדב"ז... מכת"י ישן" ע' 26. (20) להעיר ממ"ש במו"נ ח"ג ספמ"ב בטעמי האזהרה מלעשות שמן המשחה וקטורת, ובטעם נשיאת הארון בכתף, שעפ"ז – שייכים ענינים זל". אבל (נוסף לזה שאינו ע"פ דרכו ביד חזקה) – במו"נ שם ממשיך עד"ז גם בקלקול תבנית האפוד והחושן ואפילו בהזחת כו', וזה לא כתב כאן, כ"א לקמן (בהל' כלי המקדש) פ"ט ה"י.

(21) ברדב"ז שם מתרץ: כי בכלל מצות הקטורת להקטיר ביה"כ פעם אחת לפני הארון ואמרינן שהי' מניח המחתה בין בדי הארון וזהו שסמך הרב ז"ל מצוה זו שאע"פ שהיו נושאים בבדים על הכתף היו נוהרים שלא ישמטו הבדים כו'. עיי"ש. וצ"ע דהרי בפרק זה לא הזכיר הרמב"ם דמקטירין הקטורת ביה"כ בין בדי הארון. ויתרה מזו, הרמב"ם מדבר כאן ע"ד הארון לא כשהוא במקומו (שאינו שייך ענין הקטורת) כ"א כשנושאים אותו. ועכ"פ לפירושו – הו"ל להרמב"ם להקדים סיוע הלכה יג' ונוהרים שלא ישמטו הבדים כו'".

(22) וכפרש"י עקב י, ח (ר"ה לשאת את הארון) שמפרש הפסוק "בעת ההיא הבדיל גו' לשאת את ארון" שנשיאת הארון הוא ע"י הלויים (ולא כהנים – ראה רש"י שלאח"ז שם. וראה הערה הבאה*). אבל ראה רמב"ן שם בסופו "כי שבת הלוי נבדל בעת ההיא להיות הכהנים מהם כי גם הם נושאים הארון כו'".

(23) וכמ"ש הרמב"ם בסהמ"צ (הובא לעיל הערה 4), דנשיאת הארון לדורות היא ע"י הכהנים (ראה הערה הבאה).

(24) לכאורה הי' אפ"ל, דבספר היד חזר בו ממ"ש בסהמ"צ שם, ולא הכריע על מי מוטל החיוב דנשיאת הארון (ולכן לא כתב דין זה בפ"ג – גבי עבודת הלויים, וגם לא בפ"ד – גבי כהנים). אבל מובן שדוחק הוא.

(25) ומה שהרמב"ם לא כתב הדין בזה בספר היד – מי צריך לשאת את הארון – אולי י"ל כי לדעת הרמב"ם אין נפק"מ בזה (כיוון שהוא דין בחפצא דארון) ואפ"ל הו"ל ע"י הכהנים והן ע"י הלויים – ראה מפרשי הרמב"ם שבהערות הנ"ל. ואכ"מ.

(26) ומסתבר לומר שגם הארון בכללם. ועצ"ע.

(27) וי"ל שעיי"ז דוקא נעשה מציאות דקדה"ק וקדושת הבית – ראה בארוכה לקוטי שיחות חכ"א (ע' 158 ואילך) בביאור דברי הרמב"ם רפ"ד דהל' בית הבחירה.

(* ולהעיר שכהקדמה לפסוק זה מביא הרמב"ם שם רפ"ג יזע"ל לוי כולו מובדל לעבודת המקדש שנאמר בעת גר".

וא"כ, כשם שאופן נשיאת שאר חלקי המקדש ע"י בני גרשון ומררי אינה מצוה הנוהגת לדורות (אחר שיצאו מן המקומות שבמדבר²⁹), כן הוא בחיוב נשיאת שאר כלים בכתף ע"י בני קהת, דהוי דין ב"עבודת הלויים" ג"כ, ואינו נוהג לדורות (אף שנשאר כלים אלו במקדש, אף אחר גניזת חלקי המשכן הנישאים ע"י בני גרשון ומררי, "אוהל מועד קרשיו . . . אדניו" (סוטה ט, סע"א)).

משא"כ דין נשיאת הארון בכתף נשתנה מעצם גדרו מנשיאת שאר בני לוי, והוא דין בהפצא דהארון (ולא רק שהוי חיוב בהאופן והדרך שחייבה תורה איך להובילו ממקום למקום), א"כ מובן, שאין לתלות החיוב במקומות שבמדבר (ובזמן שהיו במדבר) "שהיו נושאים המקדש ממקום למקום", רק תלוי הדבר במה שקיים לפנינו החפצא דהארון בעצמו. ולזה נותנת הסברא לומר, דכל זמן שישנו להארון ישנם לדיני מקום הנחתו, ד"מקומו" הוא או בבית קדה"ק או "על הכתף" לכשמוליכין אותו ממקום למקום.

וחילוק זה בגדר דין נשיאה בכתף, בין הארון לשאר כלים, הסיקו הרמב"ם ממדרשי חז"ל הנ"ל גופא, דכיון שמעלת קהת היא דוקא במה שהי' "טוען הארון ששם התורה" (במדבר פ"ו, א³⁰), הגם שהי' נושא אף שאר כלים בכתף, מזה הסיק הרמב"ם, דנשיאת הארון בכתף לא היתה רק מהיותו אחד מכלי הקודש, אלא מחמת שם

שמחוייבים להניחו, "בכתף ישאו"²⁸.

ובזה מיושב שפיר מה שהרמב"ם הזכירה להלכה זו דנשיאת הארון בכתף, מקודם שהתחיל לעסוק בדיני עבודת הלויים והכהנים מה שמחוייבים בחיובי גברא (שהוא חלק השני דהלכות אלו, ששם המלא – "הלכות כלי המקדש והעובדים בו"), אלא הזכירו במקום שעוסק ב"כלי המקדש" עצמם, וגם נשמט כאן מלהזכיר מה שהלויים הם הנושאים את הארון, דבכל זה הדגיש ורמז דלא מיירי כאן כלל בחיובי גברא ("והעובדים בו"), רק הוא דין מיוחד בהפצא דהארון עצמו ("כלי המקדש"), שמקומו בעת נשיאתו הוא "על הכתף".

ה.

עפ"י יבאר הטעם דדוקא מצות הארון היא מצוה לדורות, דאינו תלוי בנשיאה שבמדבר דוקא

ובזה מיושב לנו שפיר מה שהסיק הרמב"ם דמחולקים שאר כלים מן הארון לענין נשיאה, ורק בארון היא מצוה לדורות, כיון שכבר מצינו טעם וסברא לחלק בזה בין הארון לשאר כלים (ואין נשיאת שניהם בכתף מטעם אחד), דהא בשאר כלים הוי דין נשיאתם פרט וחיוב ב"עבודת הלויים" לבד, ודמי ממש לנשיאת שאר חלקי המשכן שנתחייבו בהם בני גרשון ובני מררי, דאי"ז דין ופרט בהפצא דחלקי המקדש עצמם, רק הוא דין באופן עבודת הלויים בנשיאת הכלים.

29 ראה לעיל הערה 6.

30 וראה בשאר המקומות שנשמנו לעיל (ס"ב) בפנים (במדבר פ"ה, א. פרשתנו פ"ו א; ב (בסופו); ד; ח. ועוד).

28 עפ"י יומתק ל' הירושלמי (עירובין פ"ה ה"א) "בני קהת שעליהן ה' הארון נתון" (ולא – "שהיו נושאים את הארון").

שמבטל מ"ע ד"בכתף ישאו"³⁴, אלא הוא איסור נפרד בפ"ע³⁵, דהוי זלוול בכבוד התורה (שיש בו העונש ד"נפרץ פרץ בעוזה").

ו.

**בזה יישב ב' גדרי כבוד שהביא הרמב"ם
בדיני ספר תורה**

וטעם וראי' לכל זה, דכן ס"ל להרמב"ם, הוא מהא דעפ"ז יש ליישב היטב פסק הרמב"ם בעצמו בסוף הל' ס"ת, בנוגע כבוד ס"ת³⁶, וז"ל (פ"י ה"י): מצוה לייחד לס"ת מקום ולכבדו ולהדרו יותר מדאי דברים שבלוחות הברית הן הן שבכל ספר וספר.

ובהקדם, דלכאורה יש להקשות בסגנון לשונו כאן שפתח בדבר כאילו הוא ענין חדש שלא הזכירו עד עתה, מה שמצוה לכבד ולהדר ס"ת, והוא פלאי, דהא בזה קאי כבר בהלכות שמקודם לזה בסמיכות, ובכו"כ דינים, דבהלכה ב כתב כבר ש"ס"ת כשר נוהגין בו קדושה יתירה

התורה³¹ – לוחות (וס"ת³²) שבארון³³. פירוש, דמחמת חשיבות וכבוד התורה, צריך הארון שיהי' לו בכל זמן (אף בעת שנישא ממקום למקום) – "מקום" המיוחד לו.

ובזה יבואר מה שהביא בהלכה זו אף האיסור השלילי שלא לישא בבהמה או בעגלות, והביא ע"ז ראי' ממעשה דדוד (כנ"ל בארוכה), דבזה רצה להדגיש דמה שישנו איסור בנשיאת הארון בבהמה או בעגלות אינו רק מחמת ביטול ואי קיום מ"ע ד"בכתף ישאו" (דכן היינו אומרים אילו הי' בזה מצוה ודין ב"עבודת הלוים"), אלא איכא בזה גם מעשה שהוא היפך המצוה, דכיון שכל גדר המצוה הוא מה שישנו "מקום" קבוע לארון אף בדרך, א"כ, בהולכתו (ע"ג בהמה או על עגלות נעשה היפך הגמור מתוכן החיוב, דנשיאה כזו היא דבר המדגיש היפך מקביעות מקום, וזהו היפך כבוד התורה, עד שהביא הדבר ל"נפרץ פרץ בעוזה".

והוא הטעם למה שהקדים הרמב"ם האיסור קודם שהזכיר המצוה עצמה לישא בכתף, לומר לך דאין האיסור רק תוצאה מן החיוב, כיון

34 עפ"ז יש לבאר שינוי לשון הרמב"ם בהלכה זו, שבבבא הא' כתב "מצוה לנוטלו על הכתף", ובבבא הב' "מצוה לנשאו על הכתף": הכוונה ב"אלא מצוה לנוטלו על הכתף" ברישא אינה לקיום מצות "בכתף ישאו" אלא לחיוב נטילתה מצד האיסור של הולכת הארון על בהמה ועגלות (מפני זלוול התורה), ולכן נקט ל' "נטילה" דהיינו לקיחתו ממקום למקום (ולא עצם מעשה הנשיאה): משא"כ בסיפא קאי במצות נשיאתו מקרא ד"בכתף ישאו", ולכן כ' "לנשאו".

31 ובבבב"ר פ"ה, ח (שהובא לעיל בפנים ס"ב) מסיים "אלא כיון שהיו באין לטעון את הארון כו' אמר הקב"ה התורה היא חיים שנאמר . . ובני קהת מחזיקין בתורה שהיא חיים זה הארון שנושאים שבו התורה כו'".

32 ראה ב"ב יד, א ואילך דלוחות ושברי לוחות מונחת בארון ומחלוקת בס"ת אם מונחת בארון או בצידו. וראה גם במדב"ר פ"ד, כ (בהמשך להמאמר ע"ד דוד והבאת הארון).

35 בסגנון אחר: הקדמת השלילה ד"אין מוליכין כו" מדגיש שתוכן העשה ד"בכתף ישאו" אינו רק חיוב גברא, אלא דין בחפצא דארוו, שטעונה "מקום" מיוחד מצד כבוד התורה, ככפנים.

33 וכן מפורש בחינוך שם בשרשי המצוה דנשיאת הארון בכתף "לפי שכל עיקר כבודם של ישראל היא התורה שבה נבדלו משאר העמים ונעשו חלק הש"י על כן ראוי וכשר לשאת אותה בכתפי האנשים הנכבדים והמקודשים שבנו".

36 להעיר מהסיום בחינוך שם (במצוה הנ"ל): וזה שנהגו בגלויות היום להוציא ספר תורה לקראת מלכי האומות אין זה בחיוב מצוה זו כלל שכל ב"י רשאים לישא אותו. ואם מדרך כבוד התורה יבחרו גם היום שישאו מבני לוי תבוא עליהם ברכה.

ד"מניחו בחיקו כנגד ליבו⁴⁰ והוא רוכב כו".
 דבפשטות (כמ"ש המפרשים, ונסמן בכס"מ ובמגדל
 עוז) דין זה הוא ממה דאיתא בברכות (יה, א):
 "המוליך עצמות ממקום למקום הרי זה לא
 יתנם בדסקיא ויתנם ע"ג חמור וירכב עליהם,
 מפני שנוהג בהם מנהג בזיון . . וכדרך שאמרו
 בעצמות כן אמרו בס"ת"⁴¹. אמנם לא נזכר שם
 כלל⁴² מה שהוסיף הרמב"ם לחדש מעצמו,
 ד"מניחו בחיקו כנגד ליבו"⁴³.

[מעין לשון זו מצינו לגבי תפילין (ברכות כג,
 א⁴⁴), אבל התם לא מיירי כלל בהליכה ממקום
 למקום, אלא בחולצן בשביל בית הכסא, למנוע
 היפך הכבוד⁴⁵ (הובא ברמב"ם הל' תפילין פ"ד הי"ז)].

40 להעיר מדין מלך בס"ת שלו (ביד הל' ס"ת פ"ז
 ה"ב): יהי עמו כו' מיסב והוא כנגדו. ובכס"מ הניח
 בצ"ע שבסנה' איתא (כא, ב) דעושה כמין קמיע ותולה
 בזרועו. ובאחרונים העירו דאיך אפשרי לתלות ס"ת
 בזרועו.

41 בגמרא שם מסיים דמ"ש כדרך שאמרו
 בעצמות כן אמרו בס"ת קאי "אסיפא" (ואם הי'
 מתיירא מפני נכרים ומפני לסטים מותר). אבל זהו לפי
 ש"ארישא פשיטא מי גרע ספר תורה מעצמות", ולא
 הוצרך הברייתא לפרט.

42 להעיר מע"ז ב, א: מביא הקב"ה ס"ת ומניחו
 בחיקו. שם יח, א: וס"ת מונח בחיקו.

43 ראה הד"ה בכס"מ שם הי' מהלך ממקום
 למקום וכו' עד* והולך" (וכ"ה בדפוס ראשון דהכס"מ
 (ויניציאה שלד) שנדפס בחייו). ועד"ז הוא במגדל עוז
 שכתב הי' מהלך ממקום וכו' עד* רוכב על הבהמה
 והולך" (וכ"ה בדפוס ראשון דהרמב"ם שבו נדפס
 המג"ע (קושטא רס"ט)).

44 ברכות כג, א. וכן ציין בביאורי הגר"א בשו"ע
 שם כמקור להדין בס"ת.

45 שלכן אוחזם גלולים" ויזהר כדי שלא תהא

וכבוד גדול", ובהלכה ט הוסיף ד"כל הרואה ס"ת
 כשהוא מהלך חייב לעמוד מפניו, ויהיו הכל
 עומדים עד שיעמוד זה שהוא מהלך בו כו",
 וא"כ תמוה ביותר מה שמתחיל הלכה יו"ד כדבר
 חדש שלא עסק בו – "מצוה ליחד לס"ת מקום,
 ולכבדו ולהדרו כו", וגם טורח להוסיף ד"דברים
 שבלוחות הברית הן הן שבכל ספר וספר"³⁷.

ועד"ז יש להקשות בהלכה שלאח"ז, שבה
 חותם הפרק, וז"ל: "הי' מהלך ממקום למקום
 וס"ת עמו, לא יניח ס"ת בתוך השק ויניחנו ע"ג
 החמור וירכב עליו . . מניחו בחיקו כנגד ליבו
 והוא רוכב על הבהמה והולך". וגם היא תימה,
 דלכאורה דין זה באופן אחיות ס"ת, הי' מתאים
 להציבו בהמשך אחד להלכות שמקודם להלכה
 יו"ד³⁸, דמיירי בהו בנכנס לבית המרחץ וס"ת
 עמו כו' (ה"ו שם), וכן באיסור ד"לישב על מטה
 שס"ת עלי"³⁹. ומה טעם דחה הלכה זו לסיום
 הפרק, רק לאחר שהזכיר להא ד"מצוה ליחד
 לספר תורה מקום, לכבדו ולהדרו כו".

וגם יל"ע טובא, מנ"ל להרמב"ם דין זה

37 משא"כ בטור ושו"ע יו"ד סי' רפב הובא דין
 זה חייב אדם לנהוג כבוד גדול בס"ת ומצוה ליחד
 לו מקום ולכבד כו" בתחלת הסימן (ואינו מביא
 כלל דברים שבלוחות כו"). אבל ראה בטור – הובא
 לקמן הערה 48, ולאח"ז באים הדינים שברמב"ם
 הי' (ופרטים שבה"א), ואח"כ (בסעיף ב) בשו"ע שם
 מרמב"ם שם ה"ט, ובס"ג – מרמב"ם שם תחלת הי"א,
 ובסעיף ד – מרמב"ם שם ה"ו. וכן הלאה. עיי"ש.

38 ראה הערה שלפנ"ז – הסדר בטור ושו"ע.

39 ראה ביאור הגר"א בשו"ע שם סקי"ב דמ"ש
 הרמב"ם בה"א "ויניחנו על גבי החמור וירכב עליו ר"ל
 על החמור ולא על הס"ת". ולפ"ז ה"ז אותו הדין שבה"ו
 – דאסור לישב על מטה שס"ת עלי", ובכל אופן הרי
 הם שייכים זל"ז.

(* כן הוא הדיבור המתחיל בכסף משנה, וכן במגדל
 עוז. וכן דרכם בכמה מקומות, שמעתיקים לשון הרמב"ם
 בקיצור, ובמקום התיבות האמצעיות (דלשון הרמב"ם)
 כותבים "עד".

ובזה יתבאר כפתור ופרח מה שבהמשך להלכה זו דוקא⁵² הביא בהלכה שלאח"ז, דין "הי' מהלך ממקום למקום וס"ת עמו", היינו דאף בעת ההליכה ממקום למקום איכא דין זה דכבוד ס"ת שמחמת החפצא, ויש לו דין "מקום"⁵³, כמו בארון מחמת כבוד תורה שבו. ומטעם זה "אם אין שם פחד מניחו בחיקו כנגד ליבו" – היינו שצריך לייחד לו מקום בנשיאתו להחזיקו, בדומה אל הארון שבו הלוחות, דיש לו מקום המיוחד אף בנשיאתו – "נושא על הכתף"⁵⁴.

ולזה נראה לבאר, דעד להלכה יו"ד עסק הרמב"ם רק בדיני כבוד ס"ת דהוה חיובי גביר לבד⁴⁶, "נוהגין בו קדושה יתירה וכבוד גדול"⁴⁷. אמנם מהלכה יו"ד ואילך פתח (בעיקר) בענין וגדר חדש לגמרי, והוא בכבוד הנדרש מדיני החפצא דס"ת עצמו, ד"מצוה לייחד לספר תורה מקום ולכבדו ולהדרו יותר מדאי דברים שבלוחות הברית הן שבכל ספר וספר", היינו, דכיון ש"דברים שבלוחות הברית הן שבכל ספר וספר"⁴⁸, לכך הנה כשם שבארון מחמת לוחות שבו מצינו לדין "מקום" מצד כבוד התורה, כדלעיל בארוכה, עד"ז הוא בהחפצא דס"ת ש"מצוה לייחד לספר תורה מקום ולכבדו כו"⁴⁹ (היינו ג"כ לכבד את המקום)⁵⁰⁵¹.

ס"ת ולא יגלה ערותו כו" הוא גם לנגד מקום הס"ת, אף דלא מפרטו.

52 משא"כ בטור ושו"ע יו"ד שם, שכותבים (בעיקר) הלכות הצריכות למעשה, כתבו הדברים בסדר המתאים להנהגה במעשה בפועל.

53 משא"כ בתפילין, ראה ברכות כד, סע"א (נסמן בצפע"נ לרמב"ם כאן): מהו דתימא תיבעי הנחה כס"ת.

54 ולהעיר מלח"מ הל' אבל פי"ד הי"ד, שמפרש דעת הרמב"ם כאן דכשאינן שם סכנה לא סגי בהפשלה (הס"ת) לאחוריו אלא צריך שיהא לפניו כנגד לבו, ולא כשאר הפוסקים. וראה ב"ח לטור שם. ועוד. ובצפע"נ הפלאה בהשמטות להל' ס"ת (נח, ד) מציין – על מ"ש הרמב"ם "ולא יחזיר אחוריו לס"ת" – לרמב"ם ספ"ב מהל' כלי המקדש: כשנושאין כו'.

רצועה כו" – רמב"ם שם (מברכות שם).

46 ועד"ז האיטור דבזיון וכו' דס"ת שבהלכה ח.

47 לשונו בה"ב כנ"ל. וכן המבואר בהלכה ט, כנ"ל.

48 ולהעיר שבטור כתב "דברים שבלוחות הברית הן שם ס"ת, לכן צריך לכבדו" בנוגע לדיני כבוד שברמב"ם ה"ט.

49 ראה ביאורי הגר"א שם סוסק"א.

50 ראה טור שם בתחלתו (ועד"ז בשו"ע) במקום "ולכבדו" שברמב"ם: ולכבד אותו המקום. ובכת"י התימנים וכן ברמב"ם דפוס ר' משה בן שאלתיאל (ספרד או פורטוגל קודם רנב או רנז) – גם ברמב"ם הגירסא היא "ולכבד אותו המקום". וראה גם קרית ספר להמאירי (על הל' ס"ת) מאמר ד' ח"א.

51 וצ"ע אם גם ההמשך ברמב"ם "לא ירוק כנגד

"תורת חיים"

מהי התורה?

ימי ההגבלה – ההכנה למתן תורה – דורשים ותובעים באופן מיוחד התבוננות עמוקה ופנימית – תורה מהי.

התורה הקדושה איננה אוסף של חוקים בענינים מסוימים, כי אם מקיפה את האדם כולו, מהרגע הראשון שלו ועד האחרון וכל הפרטים בחייו היום-יומיים.

זה הוא המובן הפנימי של תורה כתורת-חיים.

יתירה מזו, כפי שמסבירים חז"ל, מקיפה התורה את כל הבריאה כולה לפרטי' וכמשל בונה בנין אשר לפני שניגש לבני', מתכנן הוא תכנית הכוללת כל הפרטים של הבנין, כמו כן צייר הבורא ב"ה בתורה את כל הבריאה כולה עד הדרגה האחרונה של הדומם.

וזה מוביל לאחד היסודות העקריים של תורת החסידות הכללית של הבעל שם טוב, לפי ביאורו את הכתוב: לעולם הוי' דברך נצב בשמים (בתמידות, בלי הפסק המאמר האלקי – יהי רקיע – ניצב בתוקף בשמים) כפי שמבאר באריכות כ"ק אדמו"ר הזקן בתורת חסידות חב"ד, במיוחד בשער היחוד והאמונה.

אשר הכל – בשמים ממעל ועד הארץ מתחת, כל פרטי החלקים שלהם – חיים וקיימים רק בדבר ה' שברא ומהווה אותם ומחיי' אותם בלי כל הפסק כהרף עין.

האדם כולו: אבות פ"ו מ"ז. וראה מאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר [מהוריי"צ נ"ע] עה"פ ודברת בס (היום יום יג מנ"א).
 שמסבירים חז"ל: בראשית רבה כתחלתו. זח"א ה, א. ובכ"מ.
 בשער היחוד והאמונה: בתחלתו. וראה מדרש תהלים קט, לו. לקו"ת ר"פ אחרי.

עבודת השי"ת צריכה להיות בכל דרכיך

מזה נובעת עוד נקודה יסודית –

כי ההשגחה הפרטית – הידיעה האלקית הישירה, וההשגחה המקיפה את כל הפרטים מתיחסת לכל היצירה מן האדם, בחיר הבריאה, עד החלק הכי זעיר של הדומם.

מזה באים למסקנא שהיא בעצם דין מפורש בשולחן ערוך ונקודת יסוד בתורת החסידות המודגשת במיוחד על ידי הבעל שם טוב:

עבודת השי"ת צריכה להיות בכל דרכיך – בכל הענינים ולפרטיהם ועם כל הענינים ולפרטיהם, מתחיל בלימוד התורה וקיום התרי"ג מצוות, ועד המעשים הכי פשוטים והמאורעות בחיי יום יום.

כל דבר וענין לימוד הוא והוראה באהבת השם ויראת השם, המקורות מהם שואב איש הישראלי את הרוח האמיתית לקיים את התורה והמצוות, מצוות עשה ומצוות לא תעשה, חדור חיות פנימית ואמיתית, ולקיימן בהידור.

למהר את המצב שבו כל היצירה תראה ותרגיש אשר – אנכי ה' אלקיך

ההתבוננות בכל הנזכר למעלה וההתעמקות בזה בהתלהבות, בחיות ואורה.

ובימי סגולה אלה, ערב יום מתן תורה, שהוא גם יום הסתלקות-הילולא של הבעל שם טוב,

החדרת כל זה בכל פרטי החיים היום-יומיים, בין בחיים הפרטיים בין בין בכל הענינים הסובבים ובכל המתהווה בעולם לפי ההגדרה:

יפוצו מעינותיך חוצה שמעינות החסידות שהם פנימיות התורה יפוצו ויגיעו חוצה – עד הנקודה הכי רחוקה של כל הבריאה כולה.

– ימהר זה את הגאולה האמיתית והשלמה על ידי משיח צדקנו, עת שכל היצירה תראה ותרגיש אשר – אנכי ה' אלקיך.

בברכה – לקבלת התורה בשמחה ובפנימיות וחג שמח

(תרגום מאגרות קודש חי"ט עמ' שכח ואילך)

ההשגחה הפרטית: ראה חולין סג, א ופי' רבנו הזקן (ברשימות הצ"צ לתהלים לו, ז). היום יום כח חשון.

בשולחן ערוך: אורח חיים סרל"א. וראה ח' פרקים להרמב"ם פ"ה.

והוראה: פתגם הבעש"ט (היום יום ט' אייר).

המקורות מהם: תניא פ"ד.

חיות... בהידור: קונטרס העבודה פ"ב.

שכל היצירה: כתפלת ר"ה וידע כל פעול כו'. וראה מדרש תהלים עג. שער היחוד והאמונה רפ"ג.

לבכות על סיבת הגניבה

אתה מצטער ובוכה על אשר גנבו ממך מחרוזת מרגליות ששוויה סכום נכון ושטרות בסכום מסויים, ואין אתה מצטער ובוכה על הסיבה שגרמה לגניבה. הגניבה היא רק מסובב מסיבה שהיא עונש, ותמורת עונש גופני מחליפים בעונש ממון, ועל פי תורה אינו צריך להתייאש, ויתן אל לבו סיבת הדבר ויפשפש וימצא מה לתקן. יסע בו ביום חזרה דרך בוברויסק וישתדל בכל אופני זריזות לשבות במלון האחרון שלפני בוברויסק ומשם יסע לבוברויסק ויתעכב שמה כמעט לעת והשי"ת יצליח לו

גניבה של תכריך שטרות על סכום גבוה

עובדה הוה באחד החסידים ממקושרי הוד כ"ק הרבי ה"צמח צדק", הגביר החסיד ר' שמואל פנחס לזין מהומיל, שהיה אחד מחשובי הגבירים מאנ"ש בהומיל ומסחרו היה במרגליות ובהלוואות לבעלי האחוזות. בנוהג שבעולם בזמן ההוא שהמלווים הישרים היו נותנים את שטרותיהם בלתי כתובים על זמן ידוע ועל שם איש, כדי שיוכלו להשתמש בשטרות אלו לכמה הלוואות.

פעם אירע אסון נורא להגביר החסיד ר' שמואל פנחס, שגנבו ממנו תכריך שטרות על סכום מסויים, וירץ אל הגאון החסיד רבי יצחק אייזיק מהומיל לספר לו את צער, ולפי החוק אסור להחזיק שטרות בלתי כתובים וחתומים – מפני שזה הברחת מס שעל השטרות – ולכן לא היה יכול להודיע לבולשת שיחקרו ויחפשו אחרי הגנבים. יחד עם השטרות נגנבו ממנו גם מחרוזת מרגליות. יעץ לו רבי יצחק אייזיק לנסוע תיכף ומיד אל הוד כ"ק הרבי ה"צמח צדק" ויזדרז בנסיעתו ככל האפשרי.

הגביר החסיד ר' שמואל פנחס שכר עגלה מהירה ויסע במהירות גדולה ויבוא לליובאוויטש

לקראת שבת

כז

בהשכמה, וכמנהג יחידי סגולה מהגבירים היתה האכסניא שלו אצל החסיד הגבאי רבי חיים בער. כשראה רבי חיים בער את האורח שבא בהשכמה – כי על דרך הרגיל היו נוסעים בהפסקות מנוחה במקומות קבועים – ומראהו רע – התעצב מאד.

אין אתה מצטער ובוכה על הסיבה שגרמה לגניבה!

אצל הוד כ"ק הרבי ה"צמח צדק" היו זמנים קבועים שבהשכמה היה אומר שיעור קבוע תהלים – פעם אמר להוד כ"ק בנו הרבי מהר"ש שזמנים קבועים הוא אומר תהלים בהשכמה כדי להשתתף עם יהודי השוק, רוכלי כפרים, חברת פועלי צדק סנדלרים, חייטים וקצבים האומרים תהלים בהשכמה. ואמר הרבי מהר"ש לבנו הרבי מהורש"ב: הרגש פנימי ועצמי כזה במעלת ישראל, יהודי מפני שהוא יהודי, יכול רק רבי המתהלך בהיכלות שלמעלה כפי שהוא מתהלך בביתו – רשימות תרנ"ו –.

החסיד רבי חיים בער הציע לאורח ר' שמואל פנחס שילך אתו והוא יכניסו לחדרו – שהיה סמוך לחדר הוד כ"ק הרבי ה"צמח צדק" – ויוכל לשמוע את אמירת התהלים של הרבי ה"צמח צדק". החסיד ר' שמואל פנחס הודה לרבי חיים בער על כך וילך אתו ובשמעו אמירת מזמורי התהלים של הרבי ה"צמח צדק" בדביקות גדולה ובהשתפכות הנפש, בכה במר נפשו ואחרי טבלו במקוה התפלל כדרכו במתינות.

כשנכנס ר' שמואל פנחס ל"יחידות" סיפר לרבי ה"צמח צדק" את דבר הגניבה של מחרוזת המרגליות ששוויה סכום הגון והעיקר השטרות העולים לסכום מסויים שיוכל ח"ו להרוס את כל מצבו לגמרי וישאר עני ממש, ויבך במר נפשו.

הרבי ה"צמח צדק" הואיל לומר לו:

אתה מצטער ובוכה על אשר גנבו ממך מחרוזת מרגליות ששוויה סכום נכון ושטרות בסכום מסויים, ואין אתה מצטער ובוכה על הסיבה שגרמה לגניבה. הגניבה היא רק מסובב מסיבה שהיא עונש, ותמורת עונש גופני מחליפים בעונש ממון, ועל פי תורה אינו צריך להתייאש, ויתן אל לבו סיבת הדבר ויפשפש וימצא מה לתקן. יסע בו ביום חזרה דרך בוברויסק וישתדל בכל אופני זריזות לשבות במלון האחרון שלפני בוברויסק ומשם יסע לבוברויסק ויתעכב שמה כמעט לעת והשי"ת יצליח לו.

כשמוע ר' שמואל פנחס את דברי השיכור עלה מיד בדעתו שאלו הם שמרותיו

כשיצא ר' שמואל פנחס מה"יחידות" לא התעכב אפילו שעה ויזדרז בנסיעתו יומם ולילה עד כי בא בערב שבת קודש לפני הדלקת הנרות של שבת אל המלון האחרון שלפני בוברויסק, ויסר אל אחת משתי האכסניות שהיו שם, ולהיותו עייף מאד הנה כשבא מבית הכנסת קידש ויאכל את

סעודת השבת וישכב לנוח. אבל שנתו הופרעה ממנגינות להקת שיכורים בחדר השני שניגנו ורקדו ובעל הבית לא יכל להשקיטם. וכך שתו לשכרה כל יום השבת ומוצאי שבת עד יום הראשון לעת צאת עגלת הדואר לבוברויסק.

אחד השיכורים הכיר בגביר ר' שמואל פנחס שמראהו כאחד הסוחרים הגדולים ויאמר לו שהוא וחבריו הם ילידי מוסקבה וסוחרים באבנים טובות ומרגליות והם נוסעים עכשיו לבוברויסק לרגל מסחרם כי הזדמן להם לקנות חבילת סחורה בסכום מסויים, אבל אין להם כסף מזומן רק שטרות של קונים שלהם, רובם בעלי אחוזות מפורסמים ורוצים הם למכור את השטרות בניכוי אחוז ידוע, ואם יודע הוא איש עשיר שיקנה את השטרות יוכל להרוויח יפה.

כשמוע ר' שמואל פנחס את דברי השיכור עלה מיד בדעתו שאלו הם שטרותיו, אבל התאפק להיות במנוחה, ויען כי בעיר בוברויסק אפשר למצוא רק שני אנשים עשירים גדולים שיוכלו לקנות את השטרות והם ממכריו שעושה עמהם סחורה, וכמובן שצריך לדעת תחילה את פרטי המכירה, כמה עולה סכום השטרות ואיזה אחוז הם רוצים לנכות, ואז ידע איך להציע הדבר לגבירים.

נימוסו ודיבורו של ר' שמואל פנחס עשו רושם על האיש ויאמר שאף כי העיקר במסחרם הוא חברו – ששכב שיכור – והשטרות הם אצלו גם מעט סחורה, אבל בטוח הוא כי יסכים על השתדלותו בזה, וטוב לענין המסחר שהם יסורו בבוברויסק לאכסניא שלו שהיא בטח אכסניא טובה, ושם יראו לו את השטרות ואת הסחורה ובטח יגמרו את המסחר והוא – ר' שמואל פנחס – ירוויח בטוב.

ר' שמואל פנחס שהכיר את בוברויסק בחר באכסניא טובה, וכשנחו מעמל הדרך הביא האיש את תכריך השטרות ויספור וימנה. וירא ר' שמואל פנחס כי לא חסר אף שטר אחד, ואחר כך הראה האיש לר' שמואל פנחס כמה מחרוזות מרגליות – וביניהן גם זו שנגנבה אצלו – ותכריך אבנים טובות. ויתבונן ר' שמואל פנחס במה שלפניו, ויאמר שטרות אלו הם חריפים למכירה ולדעתו לא צריכים לנכות הרבה ויבטיח להם כי בעוד כמה שעות יביא את אחד הסוחרים הגדולים לגמור את העסק.

ר' שמואל פנחס שהכיר יפה את בעל האכסניא – להיותו גם הוא ממקושרי הוד כ"ק הרבי ה"צמח צדק" ומכירו לדעתו – סיפר לו על אודות הגניבה ועל אודות נסיעתו אל הוד כ"ק הרבי לליובאוויטש ועצתו ויגלה לו אודות האנשים השיכורים אשר בטח הם חבר גנבים.

להקת שוטרים אסרה את האנשים וביום השני בוקר הוליכום בכבלי ברזל למינסק בעל האכסניא ר' משה מעשיל היה שמו, חיווה דעתו כי תחילה צריכים לקחת מהם את השטרות ואת המרגליות של ר' שמואל פנחס ואחר כך יתיישב מה לעשות עמהם כי יש לו יד במשטרה, ואיך לסדר הדבר יתיישב עם בניו ובן אחיו אשר עמו בבית. וכעבור שעה קלה והצעירים התוועדו על אודות הדבר הזה ויחר אפם מאד ויכנסו אל חדר האורחים ויכסו את ראשיהם של הגנבים

לקראת שבת

כט

ויקשרו את ידיהם ורגליהם באופן שלא יכלו לזוז ולא להשמיע קול, ויבדקו בכליהם וימצאו את השטרות ואת מחרוזת המרגליות של ר' שמואל פנחס וימסרו לו, וימצאו עוד מחרוזת מרגליות ואבנים טובות ובאחת התיבות מצאו סכינים גדולים, מפתחות ושאר כלי גנבים ותעודות מזוייפות ויאמרו למסור למשטרה, אך להיות היום יום ראשון ופקיד המשטרה שובת ביום הראשון הניחו את הדבר ליום המחרת.

בעל האכסניא אמר לר' שמואל פנחס שיסע לביתו, אבל ר' שמואל פנחס אמר לו שיתעכב בעיר עד מחר בוקר כי כך אמר לו הרבי ה"צמח צדק" להתעכב בבבורויסק כמעט לעת.

בערב פגש אחד מפקידי המשטרה באחד מבניו של ר' משה מעשיל ויספר לו כי מהומה במשטרה כי בא רץ מיוחד מהמשטרה בעיר מינסק בהודעה שלפני שני ימים גנבה חברת גנבים מביתו של אחד מבעלי בתי האחוזות אבנים טובות בסכום גדול ועקבותיהם לא נודעו ורבים נשלחו לכל העיירות הסמוכות לחפש אחריהם.

בעל האכסניא ר' משה מעשיל הלך אל פקיד המשטרה ויספר לו שבבוקר באו אליו שני אדונים עם חבילות רבות, אחד מהם היה שיכור מאד והשני שתה לשכרה, והטיל חשד עליהם, וכשישנו את שינת הצהריים בדק את אחת החבילות וימצא שם סכינים גדולים, מפתחות ותעודות מסע על שמות שונים, ויאמר להודיע לו על כך, אך מפני שלא רצה להפריע את מנוחתו ביום הראשון דחה הדבר ליום המחרת, וכדי שלא ימלטו אסרם בחבלים ועתה בא להודיע לו, ובטח יקחם אל המשטרה בחשאי כדי שלא יתפרסם בעיר שבאכסניא שלו נמצאו גנבים.

פקיד המשטרה הודה לר' משה מעשיל על אשר עשה וילך עם להקת שוטרים ויאסור את האנשים וביום השני בוקר הוליכו את הגנבים אסורים בכבלי ברזל למינסק, ואז נסע ר' שמואל פנחס לביתו להומיל.

(אגרות קודש ח"ח עמ' תצא ואילך)